

„Odamehe“ lasteraamat nr. 3.

Kuidas seitse vätseppa Zürgi sõtta läksid.

Joonistused K. A. Hindrey'lt.

„Odamehe“ kirjastus Tartus 1919.

Ar 919
Kuidas

73. 568

©. Saadmanni trüff, Tartus 1919.

Kuidas seitse rätseppa Türgi sõtta läksid.

Banal ajal elanud kord seitse rätseppa, kellele nõelaametist villand saanud ja kes sellepärast kõrgemat au ja ametit otsinud. Rahwa juttudest teadsid nad, et ennemuiste mitmed wahwad ja kanged mehed sõdades kuulsaks saanud. Ja et nüüd hiljuti jälle teade tuli, et Türgimaal suur sõda lahti läinud ja et sinna wahwaid mehi abiks otsitakse, siis läksid meestel harjad punaseks ja nad otsustasid minna Türgi sõtta omale kuulsust ja au teenima. Nad rääktsid isekeskis:

„Kas meie mehed ei ole! Meie siamaale haawu nõeltega torkinud riidesse, läki siis nüüd suuremate nõeltega, odadega türlaste kehade sisse haawu pistma!“

Nad lassid oma seitse paari käärtsid sepal kofku teeta, oda otsaks taguda ja selle raudse oda pika, tugewa tammepuust warre otja finnitada. Enne minekut heibeti liisku, kes teiste irlemaks pidi saama ja ninamehena ees sammuma. Kui liisk otsuse oli teinud, astusid kõik mehed ritta, ninamees kõige ees, ja wõtsid pika oda kõigile õlgadele, sest see oli nii raske, et üksik seda kanda ei oleks suutnud. Esimene mees, kes kõige ees oda terawat otja kandis, nimetati *Ninameheks*, järgmistele anti nimedeks: *Üherammuline*, *Kaherammuline*, *Kol-*

merammuline, Neljarammuline ja Wiierammuline. Muidugi ei olnud ühel mehel kolme, nelja või wiie mehe jõudu, nimes tähendasid ainult järjekorda, milles keegi odawarre all sammus. Kõige wiimane

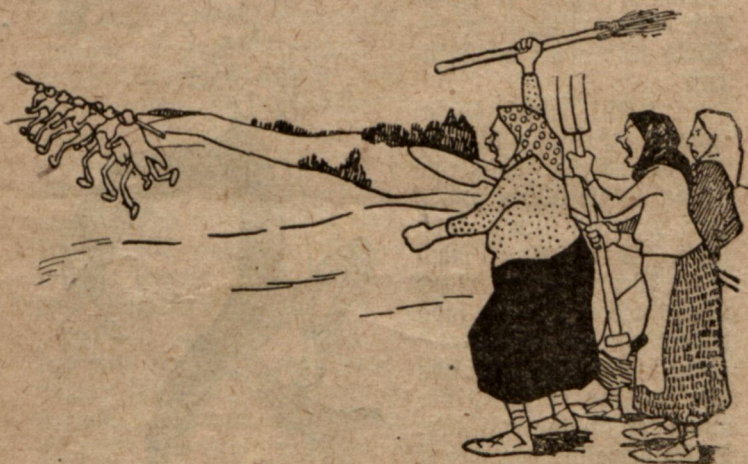
oli Sabamees, sest et ta sabas wiimasena kõndis. Mehed pidid kõik kordamisi söögitahe kaupa leiwakotti kandma. Pääle selle oli igal mehel raske preskraud taskus, sest nad kartsid, nagu toakuiva mehed kunagi, et kange tuul nad lagedalt muidu lendu võiks wiia. Muidugi teada, olid mehed kõik väga targad ja wahwad, kuidas oleksid nad muidu niisuguse elukarjetawa sõjakäigu julenud ette võtta!

Sedawiisi sõja wastu suurepäraselt ette valmistatud, läksid nad ühel ilusal suwisel hommikul teele; pidasid kestkohmmikut ja lõunat, puhkasid wahetewahel pöösaste wilus teewästmusti, litjusid siis jälle edasi ja tahtsid, kui keegi wastu oleks tulnud, küsida, kust kõige õigemad teed Türgimaale võiks minna.

Üle lageda minnes nägi Ninamees, tema järele ka teised, et tee ääres talupere oli. Sedamaid saadeti kaks meest wälja maakunlajateks, et kas talust hääga wõi

kurjaga oleks võimalik teemoonale lisa saada. Kolme rammuline ja Bierammuline läksid luurama. Tagasi tulles jutustasid nad, et talus ainult kolm naist ja mõned lapsed õue pääl näha olnud, meestest ei olnud ühtegi hinge näha.

Minamees lausus seda kuuldes waprasti: „Sõjamehel peab julgust olema. Läki seepärast otsejoonelt waenlasele wastu, olgu ta nii tugew kui tahes!“ Mehed tõstsid rõõmukisa ja tormasid üheskoos talu pääle.

Kui naised seitsmet meest pika odaga silmasid, löid nad esialgu küll weidi kohtuma, aga üks eit, kellel terasemad filmad, märkas warsti, kes tulijad olid, ja ütles teistele: „Reed waenlased roogime luuawarrega õuewärawast wälja!“ Ta wõttis luuawarre, teine naine sõnnikuhargi, kolmas leiwalabida selga ja nii ootasid naised jüdbilt waenlase kallaletungimist.

„Pidage, mehed!“ hüüdis Niina mees toledaid tapariistu naiste käes nähes. „Ettevaatus veldakke tarkuse ema olewat. Mõistus peab wahel liigjulgest taltutama, muldu wõib õnnetust juhtuda. Neil on kolm sõjariista, meil üks. Vähme parem tagasi!“

Teised leidsid, et Niina mehe nõu kiiduwäärt oli, ja andsid kõik jalgadele tuld. Kui Sabamees tüki aja pärast julges tagasi waadata, nägi ta, et waenlast enam kannul ei olnud. Nüüd wähendati marji kiirust.

Õhtul, päikese loojaminetu eel, lendas üks sikkas wurinal üle sõjameeste päade. Kõle tiibade mürin pani wahwad mehed wabifema. Niina mees hüüdis: „Wenmaksed, waenlane tuleb! Ma kuulen juba tema tuleku müdinat.“ Seda üteldes lastis ta oda otsta langeda ja pistis pumma, et kannad wälkusid. Teised arwastid: ega meegi elu odawam ei ole kui temal! Wiskasid sõjariista õlgadelt ja põgenesid, üks sinna, teine tänna, nagu juhtus. Niina mees hüüdas tühja heinaküüni uksest ässe, et jäl warju leida. Tal ei olnud aega tähele

panna, et küüni põrandal reha maas oli. Ta astus kogenud reha pulkade pääle ja wars lastatas temale wastu nägu.

„Andke armu, wõi wiige mind wangi, aga jätke mind elama!“ hädaldas *Nina mees*, kes rehawarre põramist wastu filmi waenlase hoobits pidas.

Tüki aja pärast, kus kõik tema ümber waiksaks jäi, usaldas ta küünist wälja tulla, sest et waenlane arwatawasti oli taganenud. Waheajal oli ilm pimedaks läinud. Kust pidi ta nüüd kaaslased ülles leidma? Ei olnud julgust hõigata, sest ka waenlased oleksid wõinud tema häält kuulda. Sellesama kartuse pärast ei tohtinud ka teised mehed enestest elumärki anda. *Solmerammuline*, kes pimedas kibuwitsa-pöösasse oli juhtunud, ei jõudnud okaste torkimist kauemini kannatada, waid hakkas libedasti nutma ja waenlaselt armu paluma, kelle terawad odade otsad ennaft armas piinawat. „Andke armu!“ palus ta, „ühest odast oleks küllalt, mis te mind nii mitmega torgite?“ Kui waenlased fiiski ei kuulnud, pistis ta punuma, funi ta lamaja *Sabamehe* üle komistas ja maha kukkus. Kumbki ei julenud end liigutada, waid nad mõtlesid: „Kui me waikselt maas olente, arwab waenlane, et lahingus langenud ja surnud oleme, ja ei puutu meid.“ Nõnda lamasiwad nad förwuti ja alles hommikul, kui koitma hakkas, nägid nad, et nad sõbrad olid. Et waenlaselt kusa-gil kihku ega kahku ei olnud, hakkasiwad nad üksteist hüüdma, mispeale kõik üksteise järele wälja ilmusid. Kõige rängemini haawatud oli *Solmerammuline*, kelle keha kibuwitsa okkad mitmest kohast olid kriimustanud. *Nina mees* ütles:

„Kuhu kohtu mind on haawatud, ei tea ma ütelda, aga mu piüksid on werd täis jooksnud. Sellest tunnen, et ma haawatud olen.“ Kui järele waadati, leiti, et weri tõmmufaskollane oli, ja *Neljarammuline* ütles: „Hais

ou wängem kui werel!" Ni n a m e e s läks püüa puhastama ja tänas õnne, et keha küljest kuskilt haawa ei leidnud.

Seepäälle pidasid mehed nõu, et nad oma esimestest lahinguteft taluperes ja siin rahwale mitte ei jutusta.

Kui oda oli üles leitud, istuti maha kehakinnitust wõtma, enne kui reisi uuesti jatkata. Sää1 tuli Ni n a m e h e l meele mehi üle lugeda, kas mõni mitte kahelordses sõjamõllus kaduma ei ole läinud, üks mees leiti puudus olewat. Teised lugesid igauks oma korra, aga ükski ei saanud enam kui kuus. Seitsmes oli kadunud. Nemad lugesid, mina olen mina — ja siis: üks, kaks, kolm, neli, wiis, kuus. Kes neist nimelt kaotfi läinud, ei wõinud keegi ütelda. Wiimaks tuli ühel mehel tart nõu. Ta nägi maas lehma wärste hunniku ja ütles feltimeestele, et igauks oma nina sinna sisse peaks pistma: siis wõiksid nad näha, palju auke järele jääb. Tehti nõnda, ja kui nina jäljed üle loeti, leiti, et neid — oh seda rõõmu! — täielikult seitse oli. Kuidas enne lugemisel efektus oli tulnud, seda ei mõistnud keegi ära seletada.

Kaugemale minnes jõuti paksu metsa ääre, kust titaas rada läbi wiis. Peeti nõu, mis parem oleks: kas otse rada mööda metsa rühkida wõi kaugemalt ümber metsa ringi minna. Et aga keegi ei teadnud, kas ringi ümber metsa teed leiduks, otustati otse metsa minna. Paks mets tegi mineku waewalikaks, sest ühtepuhku tuli puuofti kättega eest ära painutada; sellepärast ei olnud ka wõimalik teerajal kaugemale eite näha. Aga takistustest hoolimata astusid mehed julgesti edasi, ega pannud tähele, et hunt üle raja sirus maas lamas. Ni n a m e e s, kes metsalijele juba jalaga päälle pidi astuma, märkas teda kõige enne ja liigendas koledat looma nähes: „Merekaru! üks merekaru!" ja kargas äkitselt tagasi, nõnda et Ü h e r a m m u l i n e ja K a h e r a m m u l i n e tagasi teiste päälle tungisid ja mehed kõit üheskoos maha langesid. S a b a-

mee s üksi oli õnnekombel püsti jäänud, mispärast oda ots lamaja hundi pääle kukkus. Mehed olksid küll kõit hää meelega põgenema pistnud, aga ehmatuS tegi jalad nõrgaks ja paks mets takistas jooksmist. Surmahirmus tuli

oodata, kuni merekaru nad kõit üksteise järele nahka paneb. **M i n a m e e s**, kes kõige ligemal oli, pani imeks, et merekaru ei liigutanud; sellepärast märkas tema teraw mõistus sedamaid, et nende oda teraw ots merekaru magamise päält oli surmanud. Ta astus ligemale, waatas ja leidis, et elukas tõesti hingetu oli, mis küll nende oda läbi ei olnud täna sündinud, waid juba mõni päew waremini. **M i n a m e e** rööm läks selle õnne üle põhjatu suureks, aga kui ta tagasi waatas ja nägi, et kõit mehed odawarre all kui surnud maas olid, siis ehmatas ta rängasti, sest ta arwas, et tema oma kukkumisega nad odawarrega kõit läbi oli pistnud, nii et nad nüüd nagu silgud wardas rippusid. Ta hakkas nii kibedasti oma südamewalu pärast karjuma, et mets kajas. Teised arwasid, et ta merekaru küünte wahel röögib, ja ei usaldanud oime liigutada. Kui aga kisa pikemat aega wältas, said nad aru, et see merekaru kõhust ei wõinud tulla. Julgemad tõsisid pääd ja luurisid altkulmu,

mis päämelhel wiga. Kui nad nägid, et merekaru liigutamata maas lamab ja Ninamees tema juures püsti kiskendab, kargasid nad ruttu jalule imelugu waatama. Tehti selgeks, et ühelgi nendest wiga ega wistart küljes ei olnud, waid et mahalangemine sellest tulnud, et end merekaru silmade eest ära peita. Kui nemad nüüd seitsemehe merekaru — kelleks nad huntid pidasid — läbi hakkasid katsuma, et kust nende oda tema sisse oli tunginud, panid nad wäga imeks, et metsalise nahk igalt poolt terve oli. Kõlmerammuline ütles: „Merekarul ei ole muud, kui kaks loodud mulku, ees ja taga. Waadake, kummast meie oda on sisse tunginud!“ Wierammuline oli ligemale astunud ja kui ta oma nina merekarule ligemale oli ajanud, hüüdis ta: „Merekaru lehkab, tema tohs on juba ammu wälja läinud.“ Ka Kõlmerammuline tunnistas nüüd, et temal ammu juba raipe hais ninas olnud.

Mehed pidasid üheskoos targa nõu, surnud merekaru naha maha niulgida ja wõidumärgina oda otja riputada, et rahwas näeks, mis wahwa töö nemad olid korda saatnud. Steha raipe jätsid nad metsa maha üteldes: „Söögu teda nüüd weised ja hobused, ta on neid enne küllalt söönud!“

Riiresti edasi sammudes jõudsid nad metsast lagedale, kus muud ei kaswanud kui mõned kadakapõõsad. „Siia jääme ööseks,“ ütles Ninamees, „täna oleme küll juba mehe moodi tööd teinud ja waewa näinud.“ Kuna teised magasid, pandi üks mees korda mööda wahti pidama, et mõnda kogemata õnnetust kaela ei tuleks.

Südaöösel, kui Kõlmerammuline seatud wahikorril oli, kuulis ta koledat müdinat ja äratas seltsimehed üles. Mehed kuulasid kõik kiris kõrwul: mütt, mütt! kostis wäikeste waheaegadega tumedalt nende kõrwu. Mis see wõis olla? Ninamees kutsus wabatahtlikka wälja, waatama minna, mis müdin see on, aga kellelgi ei näinud

julgust olewat kardetawat luuramiskäiku ette võtta. Wiimaks ütles tark K o l m e r a m m u l i n e: „Ma arwan, see on tapetud merekaru waim, kes kodukäija kombel ümber rändab.“ Kui müdin aegamööda ifka ligemale jõudis, ütles S a b a m e e s: „Mul tuleb üks tükk meele, kuidas me kodukäija üle kõige hõlpsamini võinust saame. Kodukäijad peawad metsalist kartma; ma mäsäin merekaru naha kasuka wiisi omale ümber ja lähen neljatõllakil müdnal siis waenlasele wastu, siis kihutan ta wististi põgenema.“ See nõu meeldis. S a b a m e e s mäsäiti naha sisse ja kuna tema neljatõllakil edasi tungima hakkas, astusid teised mehed oda alla ja käisid temale toetuseks ja igaks juhtumiseks walmis saja sammu kaugusel järele. S a b a m e e s nägi lagedal warsti omale wastu tulewat ühe toleda wiiejalgsse eluka. Sel olid kaks pikka sarwe ja tulised filmad pääs, mis nagu küünlad hiilgasid. Imelik oli tema käik: kaks esimest jalga tõstis ta korraga, nagu oleksid jalad kokku kaswanud, kestmised jalad astusid teine teise järele, aga wiie jalga näis ta selleks tarwitawat, et seda nagu tiiba, lord pahemale, lord paremale poole üles tõsta, misläbi ta raske keha liikumist wist kergendas. Pää seisis tal maa küljes ja oli wahest selleks loodud, et eestpoolt kehale tuge anda. Kui S a b a m e e s seda kõike oli näinud, arwas ta kõige targemaks taganemise ette võtta, enne kui kole elukas teda wõis filmata. Kiipea kui teised tema juttu kuulsid, otjustati siit paigast wõimalikult kaugemale minna, et metsaline neid ei wõiks leida.

Kui hirm S a b a m e e h e filmi ei olesk pimestanud, olesk ta wististi näinud, et kole elukas muud midagi ei olnud, kui kammitas hobune, kes karjamaal rohtu söi. Tema kõrwad olid sarwed, saba wiies jalg. Tulised filmad oli hirm temale külge luuletanud.

Teisel päewal oli teekond õnnelikum, ega polnud mingit takistust. Õhtul jõudsid nad wäikese järwe kaldale.

Kalbal istudes nägid mehed, kuidas sinine järw tuule käes lainetas. Mehed hakkasid nõu pidama, kuidas üle saada, sest paati ega lootsikut ei paisnud kuskil. Olesid nad teadnud, et arwataw järw õhjew linapõld oli, mis tuule käes lainetas, siis oleski asi muidugi lihtsam olnud, ega poleks nii palju päämurdmist sünnitanud, nagu nüüd. N i n a m e e s ütles: „Üle peame saama, muidu ei pääse me Türgi- maale. Kas on kellelgi Kalewipoja rammu, et teisi üle kanda, wõi on keegi teisi nii kange ujuja, et üle ujub ja teised seljas kaasa wõtab?“ K o l m e r a m m u l i n e wastas: „Oled ja Kalewipoeg, siis uju ja kanna meid üle!“

Kui nemad kahetsi waidlesid, lükkas W i e r a m - m u l i n e K o l m e r a m m u l i s e künkalt, mille otjas ta istus, alla järwe. K o l m e r a m m u l i n e ehmatas esi- otja, aga kui ta märkas, et ta rohus (linas) oli, aga ei mitte wees, tõusis ta julgus ja ta hüüdis: „Kes wahwa mees on, tulgu mulle järele!“ N i n a m e e s lükkas weel kaks meest linasse, ja teised läksid ise järele. Meeste jul- gus kerkis, kui leidsid, et kardetud wesi märjaks ei teinud. Et oda kaldale oli jäänud ja sõjamees ilma selleta midagi ei wõi päale hakata, toodi see järele. Et õhtu juba käes oli, otjustati mõnujates järwe lainetes õfõrteris olla ja tehti laager walms.

Parajalt tahtsid wahwad mehed magama heita, kui waenlane neile ootamata ägedalt kallale tungis. See oli wihane talumees, kes wemblaga juure ruttas ja sõimama pistis: „Tere, hulguised, kas teil mujal ruumi aeleda ei ole, kui minu lina sees! Dodake, wõrukaelad, ma tahan teie naha sijnemaks parkida, kui lina õied on.“

Türgi sõjamehed mõtlesid: parem karta, kui kahetseda! — ja pistid jooksu. Waewalt said nad aega oda kaasa wõtta. Nad olesid ehk wõinud wastu hakata, oleski neil aega olnud endid lahinguritta korraldada, aga wihane waenlane tormas nii ootamata ja äkki päälle, et wastuhaf-

kamist meelegi ei tulnud. Pärast, kui nad juba paar wersta olid põgenenud, tuli neil wastuhakkamine meele, aga kust ja waenlase nüüd enam kätte saad! „Meie oleksime ta pihuks ja puruks wõinud tampida,“ ütles Niina mees, „kui ta meile mitte nii kogemata kallale ei oleks tukkunud!“ Kõlmerammuline arwas: „Ja mäherdune wemmal tal käes oli! Jumalale tänu, et ta selle pikkust mitte minu seljas mõõta ei saanud. Aga mis te arwate, seltsimehed, kui me homme hommikul sammud õige kodu poole pöörafime? Kes pergel teab, kui kaugele weel Türgimaa wõib olla ja mis wiletsusi meile weel kaela tulla, enne kui pärrale jõuame!“ Teised leidsid sedamaid, et Kõlmerammulise nõu hää oli. Niina mees aga lausus: „Tuldud teed ei lähe mina mitte enam tagasi, jääb wiiksimine oma nahad turule ja jookseksime kui hiired kassi suhu, sest wemblamees ootab.“ Kõik leidsid, et Niina mehe kartus põhjendatud oli, ja kui nad asja poole õdni igakülgselt olid läbi harutanud, otsustati hommikul teist teed tagasi minna.

Paari päewa pärast jõudsid nad tõlise järwe kaldale. „See on Beipsi järv,“ ütles Neljerrammuline, kes koha ära tundis. „Aga siin peame ettewaatlikud olema. Ma olen kuulnud, et siin metsas üks elukas on, kellest isegi Kalewipoeg jagu ei saanud, elajas, lind wõi kala, seda ma ei tea.“ Niina mees mõtles sügawalt järele ja ütles siis: „On lugu tõesti nii, siis peame tema wastu wälja astuma ja eluka häwitama. See tegu toob meile rohkem kuuljust ja au, kui terve Türgi sõda.“

Kui nad metsa ääre jõudsid, kus kole elukas pidi elama, tuskus meestel küll iüda saapa säärde, mis wahwamalgi mehel wahest juhtub, kuid wägibööd tegemata jätta ei tahtnud nad mitte.

Niina mees ütles: „Kes teab, kas meie sellest wõitlusest eluga pääsime. Surm ei pea lugu inimese wanusest, waid murrab maha, kelle kätte saab. Aga meie ei tohi

tühja kõhuga siit ilmast lahkuda; sellepärast, wennad, istugem maha ja kinnitagem wiimast lorda ennast leiwaga." Meestel läks jüda haledaks, sest Niina mehe filmast tilksid pisarad. Nad tuletasid meele, et pärast täna sündud lasku neile keegi enam uut ei küpseta. Surmasti juttu westes jöhwerdati sellepärast tublisti, sest nad arwasid: täie kõhuga on kergem surra.

Pärast sööki hakati waenu wastu walmistama. Niina mees arwas, et tema küllalt kama juba oma auametis olnud ja oda otja kannud. Niiud wõiks seda keegi teine ka teha. Teised punnisid wastu: see olla liig suur au, päämehe asemele astuda. Julgust olla neil küll, aga mitte tarwilist keret ja rammu, mis selle julguse wääriline oleks: K o l m e r a m m u l i n e arwas, et kas see kõige parem ei oleks, kui üks kõige eest sureks ja Niina mees selle talituse oma pääle wõtaks. Aga see kiskendas wastu, nii et mets kõlas: „Niisugust kaupa ei ole mina teinud! Kes hääd nõu oskab anda, täitku seda ise.“

Kui nad tüki aega olid riitlunud, lepiti nii kokku, et kõik ühes rinnas waenlase pääle pidid tungima. Oda wõeti õlale ja mindi metsa poole, kus kuri elajas asumal. Enne metsa tuli lagedast üle minna, kus üks haawikuemand, eht otse wälja ütelda — jänes ennast praegu istukile oli toetanud ja oma pikad kõrwad wälja sirutanud. See kole kuju ehmatas rätsepad nõnda ära, et nad kohe seisatama jäid ja nõu pidama hakkasid, mis parem oleks, kas surmapõlgusega elukale pääle tungida ja ta odaga läbi puurida, wõi kas eht mõnusam oleks enne põgeneda, kui waenlane tuleb ja nad kõik üksahaawal ära sööb. S a b a m e e s, kes kõige taga oli, tundis oma julgust määratult tõuswat ja hüüdis Niina mehele: „Torka, torka, küll me tagant litsume!“ Niina mees ütles: „Sul hää teiste taga loriseba. Oleksid ja minu asemel, küll su püksid siis püüli teeksid.“ Kana watelbi ja punniti. Witmaks hüüdis Niina

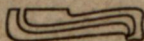
n a m e e s : „Lähme siis, mehed, otsukohe tema kallale!“
 Ta pigistas filmad kinni ja karjus kõigesti wäest: „Hur-
 jah, hurjah!“ mispeale jänes metsa poole punuma pistis.
 Kui N i n a m e e s filmi pilutades tema põgenemist nägi,
 hüüdis ta wõidurõõmsalt: „Juba läheb, juba läheb!
 Wõta sa tuul kinni! Waadate, waadate, mehed, jookseb
 kui jänes! Wahest ongi jänes?“ K o l m e r a m m u l i n e
 ütles: „Kuhu su filmad on jäänud? See on ju warja kõr-
 gune.“ N e l j a r a m m u l i n e arwas, et metsaline hobuse

suurune olnud. Wierammuline ütles: „Selle kõrwal on nuumhärg koerakutsikas.“ Sabamees arwas, et elukas heinakuhja kõrgune olnud. Nii ei läinud arwamised looma suuruse pärast kokku, kuid selle poolest oldi ühel nõul, et elukas wäga jänese sarnane olnud, muidugi määratu palju suurem.

Selle õnneliku wägitud järel, kust kõik terwisega pääsnud, wõeti jälle kehakinnitust. Siis peeti nõu, mis edasi teha. Et nad kõik oma sõjakäigul küllalt wahwat meelt olid üles näidanud, mis tulewa põlwe rahwale mälestuseks jääb, seda tundis igamees. Kõik olid rõõmsad, et igakõiks häda korral omast kohast mees oli olnud, kellest ükski tont jagu ei saanud.

Sellepärast arwasid kõik ühel meelel, et nii suurte wägitegude järele neil täielik õigus on koju minna ja kõigil seitsemekesi mõnus on selle au- ja ilupuu warjul istuda, mis nende waprus üheskoos on istutanud, ja wanu päewi mööda saata. Oda ja merekaru pidid kuhugi nähtawale kohale üles pandama tulewale põlwele igaweseks mälestuseks, et kõik ratsespad teada saaksid, mis nende isaisad maailmas on teinud.

Kas meie päewini weel kuulsast odast ja merekaru nahast mingit mälestusmärki on alale jäänud, seda ei tea keegi tõendada, aga mis kõigile maailmal tutaw asi, see on ratsespadade julgus ja wahwus. Need esivanematelt päritud omadused on kõigile osaks saanud ja jääwad neile ilma otsani.

336 | 381
3.

Ar 919

Kuidas